

JPP KURK LIETUVAI

Kūrybiška vietokūra Lietuvoje

Kūrybiškos vietokūros pritaikomumo Lietuvoje
apžvalga

Ieva Nagytė
Eugenijus Kaminskis
2016 m. lapkritis

Įvadas

Kultūros pasiūla Lietuvoje nėra pritaikyta konkrečių bendruomenių poreikiams, todėl didelė dalis Lietuvos gyventojų nesidomi, nevalo ir nedalyvauja kultūrinėje meninėje veikloje. Nepaisant skirtingų socialinių, demografinių bei kultūrinių kontekstų, neįsitraukimo į kultūrą problemą vis dar bandoma spręsti universaliai.

Kaip atsakas universaliai kultūros pasiūlai, kūrybiška vietokūra sujungia kultūrą ir bendruomenes, skatinant atsižvelgti į vietos kontekstą, konkrečius poreikius, tradicijų atgaivinimą ir bendrus interesus. Vadovavimasis šiais principais atveria kelius kūrybinėms partnerystėms, vietos verslumui, paveldo aktualizavimui ir bendruomenių įsitraukimui į vietos kultūrinį gyvenimą. Ilgalaikėje perspektyvoje kūrybiška vietokūra grįsta kultūros pasiūla įgalina tvarią vietos plėtrą ir geresnę gyvenimo kokybę.

Apžvalgoje pateikiama gerųjų kultūros projektų Lietuvoje pavyzdžių, kurie sąmoningai ar intuityviai vadovaujasi kūrybiškos vietokūros principais. Šie projektai apima kultūros paveldo, miesto erdvių atgaivinimo, bendruomenės kultūros, kūrybinių festivalių, menų rezidencijų, šiuolaikinio meno, kultūros plėtros regionuose bei tarptautinio bendradarbiavimo sritis. Atlikus interviu su projektų vykdytojais ir kitomis suinteresuotomis šalimis, pateikiamos susistemintos ir išanalizuotos jų patirtys.

Esamos kūrybiškos vietokūros situacijos Lietuvoje apžvalga atskleidė išsamų projektų vykdytojų poreikių, lūkesčių, problemų bei nuogastavimų paveikslą. Remiantis juo bei lygiagrečiai gilinant žinias kitais aktualiais klausimais, toliau bus rengiamas praktinis kūrybiškos vietokūros gidas kultūros projektų vykdytojams.



Kūrybiška vietokūra Lietuvoje:

infrastruktūros įveiklinimas įtraukiant
bendruomenes

I DALIS

Šioje dalyje pateikiami atvejai, kai į pastatų ir jų aplinkos įveiklinimą buvo įtraukiama vietos bendruomenė. Kalbinant Abromiškių dvaro savininką Romualdą Bakutį ir Beepart centro vadovą Andrių Ciplijauską, siekta sužinoti, kaip išsiaiškinti vietos poreikius, potencialą ir tai panaudoti patrauklių veiklų sukūrimui.





Abromiškių dvaras¹

Pastatytas XVI a. antroje pusėje, dvaras turi ilgą ir įdomią istoriją bei yra itin svarbus vietinei gyvenvietei ir bendruomenei. Nors ir gerokai apgriuvę, dvaro rūmai sulaukė šių dienų. XX a. dvaro rūmuose buvo įkurdinta ligoninė, vėliau – paštas, felčerinis punktas, biblioteka, meninio apipavidalinimo dirbtuvės, parduotuvė, sanatorija ir klinika. Iki neseniai pradėtos rekonstrukcijos, dvaro rūmai buvo tušti ir gerokai nuniokoti.

Abromiškių dvaro atvejis įdomus, nes kartu su restauracija planuojamas ir jo įveiklinimas. Į procesą aktyviai įtraukiama bendruomenė, stengiamasi atgaivinti istoriją, aktualizuoti ją supančią aplinką. Kartu su partneriais iš Norvegijos Žemės ūkio ir kaimo plėtros universitetinės kolegijos Abromiškių bendruomenėje organizuotas seminaras „Kuriame vertybes kartu“.

Seminare dalyvavo abromiškiečiai ir



„Kultūros paveldo objektas turi būti socialiai atviras ir pasiekiamas žmonėms.“
(R. Bakutis)

svečiai, jį vedė lektoriai iš Norvegijos Žemės ūkio ir kaimo plėtros universitetinės kolegijos. Jo metu buvo pateikti argumentai, pagrįsti praktiniais pavyzdžiais, kodėl verta saugoti kultūros paveldą, koks kultūros paveldo objektų vaidmuo vietos bendruomenių vystymuisi, siekiant abipusės naudos tiek bendruomenei, tiek kultūros paveldo objektų savininkams.

Seminaro dalyviai taip pat apžiūrėjo atstatomą dvarą, diskutavo, kuo svarbus Abromiškių dvaras jų bendruomenei. Praktinių užduočių metu pritaikydami lektorių pristatytas metodikas, seminaro dalyviai įvardino, kokie ištekliai yra svarbūs bendruomenės plėtrai ir kūrė viziją.



¹ Informacija ir vaizdo medžiaga parengta pagal: <http://www.abromiskiudvaras.lt/>



Beepart²

„Beepart“ (liet. „būk dalimi“, „bičių menas“ arba „talka“) yra viešoji įstaiga, kuri įkūrė meno dirbtuves kaip visuomenės traukos centrą Pilaitėje, Vilniuje.

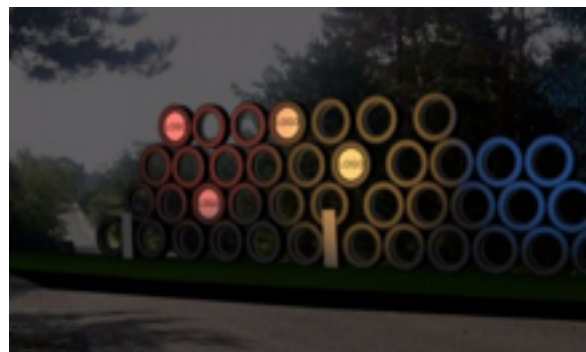
Vilniuje, kaip ir kituose postsovietiniuose miestuose, visos pramogos ir renginiai koncentruojasi miesto centre, dažniausiai senamiestyje, o didžiojoje miesto dalyje, dar vadinamoje „miegamaisiais rajonais“, yra visiškai kultūrinis ir socialinis *šttilis*, kurį Beepart ir nori kompensuoti.

„Mes darome eksperimentą su žmonėmis, o jie daro eksperimentą su mumis.“
(A. Ciplijauskas)



Dirbtuvės orientuotos į vietos bendruomenę bei į tarptautinius projektus. Didelis dėmesys yra skiriamas lokaliai socialiniam klimatui gerinti, pasitelkiant savanorius organizuojami įvairūs renginiai, įtraukiantys vietinę bendruomenę. Dirbti kartu taip pat kviečiamos aukštosios meno mokyklos ir jų atstovai, profesionalūs menininkai bei privačios kompanijos.

Per dvejus metus suprojektuotas pastatas išsiskiria savo netipišku dizainu, kitokia erdvės pajauta bei inovatyviais, ekologiškais sprendimais, kurie kartu yra testuojami. Iš modulių surinktas pastatas yra visiškai nepriklausomas (išskyrus elektros tiekimą) nuo miesto infrastruktūros.



² Informacija ir vaizdo medžiaga parengta pagal: <http://www.beepart.lt/>

Kūrybiška vietokūra Lietuvoje:

bendruomenės įgalinimas

II DALIS

Šioje dalyje pateikiami atvejai, kai pati vietos bendruomenė nuo anksčiausio projekto etapo pasitelkiama kuriant ir atgaivinant erdves. Nagrinėjant Aukštamiesčio dirbtuvių atvejį kalbinta Aida Štelbienė, o apie Šančių kopūstų lauko projektą papasakojo Ed Carroll ir Vita Gelūnienė. Pokalbiai atskleidė, kaip į projekto vystymą efektyviai įtraukti visas suinteresuotąsias šalis moderuojant diskusiją, fiksuojant jos rezultatus ir pritaikant juos praktikoje, bei kaip su bendruomenės pagalba atrasti vietos identitetą, įvardinti pagrindinius resursus, problemines sritis ir jų sąveikas.





Aukštamiėsčio dirbtuvės³

Aukštamiėsčio dirbtuvės - jau antras Vilniaus Aukštamiestyje įgyvendinamas projektas. Pernai čia vyko kūrybinės dirbtuvės „Aukštamiėsčio arterija“. Visų šių renginių tikslas – transformuoti viršutinę Naujamiėsčio terasą iš buvusio industrinio rajono į kūrybinių industrijų rajoną, kartu garsinant vietos vardą. Šiais metais buvo atlikta vietos gyventojų apklausa (interviu forma), kurioje paaiškėjo, kad šalia būtinybės turėti rekreacinę žaliąją erdvę, yra ir kitas poreikis – sporto ir vaikų žaidimo zonos. Tinkamiausia vieta tam buvo pasirinktas dar sovietmečiu įrengtas, bet šiuo metu labai apleistas sporto aikštynas.

Kūrybinėse dirbtuvėse buvo kviečiamos dalyvauti trys architektų grupės, kurias atrinko komisija, sudaryta iš organizatorių ir ekspertų. Kartu į procesą buvo įtraukti vietos ir miesto bendruomenės nariai, neabejingi savo aplinkai ir gyvenimo kokybei. Jie buvo kviečiami įvertinti architektų pastangas padaryti mikrorajoną patrauklesniu, patogesniu ir kūrybiškesniu.



Aukštamiėsčio gyventojai nuo pirmų žingsnių patys aktyviai dalyvavo dirbtuvėse dalindamiesi savo mintimis, lūkesčiais ir idėjomis, prisidėdami prie koncepcijų kūrimo. Aktyvus jų įsitraukimas demonstravo viešųjų erdvių ir dalyvavimo sprendimų priėmimo poreikį.

„Norint transformuoti teritoriją, reikia įtraukti kuo daugiau žmonių.“
(A. Štelbienė)

Toliau Kūrybinių industrijų parkas „Architektūros centras“ dirbs su gyventojais, gryninant svarbiausius sprendimus ir imantis tolimesnių veiksmų.

³ Informacija ir vaizdo medžiaga parengta pagal: <https://www.facebook.com/aukstamiestis/>



Šančių kopūstų laukas⁴

Šančių kopūstų lauko projektu siekiama išreikšti pilietinės visuomenės poreikius, ugdyti gebėjimus veikti bendram labui ir telkti bendruomenę, siekiant sukurti geresnes gyvenimo sąlygas. Projektas sutelkia dėmesį į apleistą ir užterštą 13 000 kvadratinį metrų Šančių rajono teritoriją. Šioje vietoje XIX a. buvo įkurdinta carinės Rusijos imperijos kariuomenė.

Mezgami ryšiai su vietos gyventojais, renkamos jų istorijos ir vizijos, tyrinėjamos teritorijos galimybės ir įvairių žmonių grupių poreikiai. 2014 m. vasarą vietos bendruomenė buvo sutelkta valyti vieną iš teritorijoje išlikusių XIX a. karinių pastatų – raugintų kopūstų rūšį.



Šioje teritorijoje menininkai siekia nedidelės apimties fizinės vietos transformacijos, kuri iš esmės pakeistų jos įvaizdį ir suvokimą, o neigiamus militarizacijos padarinius paverstų bendruomenės kūrybingumą skatinančia ir žmonių tarpusavio ryšius stiprinančia erdve.

Žemųjų Šančių bendruomenė pradėjo įgyvendinti ir „Taktinį urbanizmą“, kuomet miestiečiai patys kuria savo urbanistinę erdvę, nelaukdami valdžios atstovų pagalbos ar nurodymų.

„Mes norime atrasti būdą,
kaip vėl galėtume būti
bendruomenė.“
(E. Carroll)

⁴ Informacija ir vaizdo medžiaga parengta pagal: https://issuu.com/edinkaunas/docs/kopustu_lauko_prezentacija_3

Kūrybiška vietokūra Lietuvoje:

vietos transformacija per meno ir kultūros injekcijas

III DALIS

Šioje dalyje pateikiami atvejai, kai vietos transformacijai pasitelkta kūryba ir kūrėjai. Kalbinta Dizaino antenų projekto vadovė Dovilė Gaižauskienė ir Migruojančių paukščių projekto iniciatorė Jolanta Rimkutė. Siekta išsiaiškinti, kaip menas ir kultūra bei vietiniai ir atvykstantys kūrėjai gali prikelti vietas, kokias galimybes tai atveria bei su kokiais iššūkiais susiduriama.





Dizaino antenos⁵

Studentų dizaino festivalis Dizaino antenos vyksta trečius metus mobilių dizaino laboratorijų forma. Šios laboratorijos - tai galimybė jaunų dizainerių potencialą ir įgūdžius taikyti konkrečios vietovės pažinimui ir kūrybinių kontekstualaus dizaino iššūkių kėlimui.

„Nėra jokios kitos užduoties, išskyrus tą, kad vieta turi prakalbėti.“
(D. Gaižauskienė)

Dizainas festivalyje traktuojamas kaip viena iš priemonių keisti mus supančios aplinkos bei jos elementų - bendruomenės, veiklos, įmonės, paslaugos, produkto - kokybę ne tik estetiniu, bet socialiniu aspektu, į kūrybinį procesą anksti įtraukiant vietinę bendruomenę.

Festivalio aktualumas grindžiamas dizaino, kaip ekonomiškai reikšmingiausios kūrybinių industrijų dalies, reikšmės didėjimu tiek Lietuvoje, tiek Europoje. Taip pat šis festivalis – unikali proga kiekvienam pastebėti socialinę dizainerio rolę, apmąstyti jos įtaką įvairiems su vieta susijusiems procesams, konceptualizuoti naujus, geresnę gyvenimo kokybę generuojančius iniciatyvų „variklius“.



Dizaino studentų, dizaino dėstytojų ir praktikų grupės veikla laboratorijoje susideda iš „mėginių“ konkrečioje vietovėje rinkimo, jų įvertinimo, kūrybiško interpretavimo ir realizavimo dizaino sprendimų pasiūlymais. Dizaino laboratorijoje veikia mini dizaino biblioteka ir mobili dizaino studija, kurios yra atviros neribotam besidominčiųjų kiekiui - laboratorijos dalyviai ne tik aktyviai veikia dizaino pasiūlymų link, tačiau taip pat pristato dizainą kaip sritį vietovės gyventojams.

⁵ Informacija ir vaizdo medžiaga parengta pagal: <http://www.dizainoantenos.lt/>



Migruojantys Paukščiai⁶

Jau dešimt metų gyvuojantis kūrybinis projektas „Migruojantys paukščiai“ vienija po visą pasaulį išsibarsčiusius lietuvių menininkus, kūrėjus, intelektualus bendram darbui, dialogui, kūrybos procesui, kviečia mąstyti aktualiomis temomis, dalintis idėjomis, ieškoti ir rasti bendraminčių.

Projektas kasmet sukviečia emigravusius ir Lietuvoje gyvenančius menininkus, kūrėjus, intelektualus į bendrą kūrybinių idėjų paiešką vis kitame Lietuvos mieste ar miestelyje. Per dešimt metų „Migruojantys paukščiai“ tapo ne vieno bendro projekto, daugelio kūrybinių partnerystės pagrindu, nes būtent ryšių su išsibarsčiusiais po pasaulį Lietuvos menininkais šis projektas labiausiai ir ieško.



2016 metų savaitės trukmės idėjų laboratorija buvo skirta Panevėžio miesto erdvių, jo įvaizdžio bei galimų naujų veiklų paieškai. Visą savaitę organizatorių atrinkti projekto dalyviai kartu su

„Atvykusiems menininkams svarbus *čia ir dabar* faktorius - nežinomumo kriterijus.“
(J. Rimkutė)



Panevėžio aktyviais žmonėmis koncentravosi į tai, kas reikalinga ir naudinga šiam miestui – diskutavo apie miesto įvaizdį, stipriąsias ir silpnąsias puses, išskirtines vietas ir asmenybes, jų populiarinimą bei visuomenės įtraukimą.

⁶ Informacija ir vaizdo medžiaga parengta pagal: www.migruojantyspauksčiai.lt/

Kūrybiška vietokūra Lietuvoje:

ekspertų vertinimas

IV DALIS

Šioje dalyje pateikiama ekspertinė perspektyva. Kalbinta Rupert menų rezidencijos kuratorė Justė Jonutytė ir Kūrybiškos Europos biuro Lietuvoje vadovė Eglė Deltuvaitė. Siekta išsiaiškinti, kokia kūrybiškos vietokūros projektų finansavimo ir partnerysčių specifika, bei kaip suderinti lokalią ir globalią perspektyvas.





Rupert⁷

Rupert yra projektų pagrindu veikiantis tarpdisciplininis edukacijos, rezidencijų ir parodų centras. Pastate veikia parodų ir projekcijų erdvė, nuolat vyksta paskaitos ir reziduoja Lietuvos ir užsienio menininkai, kuratoriai ir kultūros vadybininkai.

Paraakademine Rupert edukacinė programa skirta jauniems kūrėjams iš viso pasaulio, siekiantiems įgyvendinti savo projektą ir pradėti karjerą savo srityje tarptautiniu mastu.

„Visa Lietuva jau yra tam tikra lokacija, dėl kurios užsienio menininkai renkasi mus.“

(J. Jonutytė)



Rupert rezidencijų programa yra skirta menininkams, rašytojams, kūrėjams, kuratoriams ir akademikams iš Lietuvos ir viso pasaulio. Per beveik tris mėnesius trunkančias rezidencijas kiekvienas iš kūrėjų gali įgyvendinti savo meninį projektą ir jį pristatyti visuomenei.

Rupert rezidentai idėjų gali semtis iš unikalaus Vilniaus konteksto bei į savo projektus įtraukti Vilniaus bendruomenę. Savo ruožtu, vietos bendruomenė gali lankyti rezidentus atvirų studijų metu bei dalyvauti rezidentų vedamose kūrybinėse dirbtuvėse ir paskaitose.



⁷ Informacija ir vaizdo medžiaga parengta pagal: <http://www.rupert.lt/lt/>



Kūrybiška Europa⁸

Siekiant ekspertinių žinių ne vien iš kultūros projektų vykdytojų, bet ir projektų vertintojų, buvo konsultuojamasi ir su Kūrybiškos Europos biuru Lietuvoje.



„Kūrybiška Europa 2014-2020“ yra Europos Sąjungos programa, skirta Europos kultūrai, kinui, televizijai, muzikai, literatūrai, scenos menui, paveldui ir kitoms susijusioms sritims remti. Programa grindžiama programų "Kultūra" ir MEDIA, pagal kurias daugiau kaip 20 metų buvo remiami kultūros ir audiovizualinis sektoriai, sėkminga įgyvendinimo patirtimi.

„Kūrybiška Europa“ 2014 - 2020 m. suteiks 1,46 milijardo eurų paramą, taip sustiprindama Europos kultūros ir kūrybos sektorius. Programa saugo ir skatina Europos kultūrinę ir kalbinę įvairovę bei puoselėja Europos kultūrinį turtingumą, prisideda siekiant Europos tikslų – pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo, padeda kultūros ir kūrybos sektoriams prisitaikyti prie skaitmeninės eros pokyčių ir globalizacijos, atveria naujas tarptautines galimybes, rinkas ir auditorijas.

„Net ir sprendami vietines
problemas, turime ieškoti kas
mus jungia Europos kontekste.“
(E. Deltuvaitė)

⁸ Informacija ir vaizdo medžiaga parengta pagal: <http://kurybiskaeuropa.eu>

Ekspertinių interviu duomenys ir analizė

V DALIS

Čia pateikiami susisteminti kokybinių interviu duomenys, kurie buvo vykdomi su aukščiau apžvelgtų aštuonių projektų vykdytojais ir ekspertais-vertintojais.

Interviu metu gauta informacija sugrupuota tematiškai: vietos kontekstas, projekto tikslas, vietos pasirinkimas, pasiruošimas, partnerystės su vietos verslais, partnerystės su vietos kūrėjais, santykis su savivalda, vietos bendruomenės įtraukimas, užsienio partnerystės, finansavimas, tęstinumas. Analizėje išskirtos gerosios patirtys bei įvardinti esminiai iššūkiai.

Dokumento pabaigoje pateikiamos interviu duomenų išvados, suskirstytos į esminius prioritetus ir rekomendacijas kūrybiškos vietokūros projektų įgyvendinimui. Į šiuos duomenis ir išvadas bus atsižvelgta rengiant praktinį kūrybiškos vietokūros gidą projektų vykdytojams.



Kokybinių interviu duomenys

Santrumpos citatoms:

AD - Abromiškių dvaras

AMD - Aukštamiesčio dirbtuvės

BP - Beepart

DA - Dizaino antenos

KE - Kūrybiška Europa

MP - Migruojantys paukščiai

RP - Rupert

ŠKL - Šančių kopūstų laukas

Vietos kontekstas	
Gerosios patirtys	<ul style="list-style-type: none"> ● Projektai yra socialiai atviri, pasiekiami žmonėms. ● Objektai visada turi tam tikrą aplinką, vieni savaimė jie neveikia. ● Pravartus apsilankymas kituose panašaus pobūdžio objektuose/projektuose, pamatymas, kaip tvarkosi kiti. ● Projektai padeda išspręsti ir šalutinius infrastruktūros trūkumus (pvz., dviračių takų trūkumas). ● Projektai, susiję su vietiniu kontekstu, yra prioretizuojami. ● Projektai kitu kampu pažvelgia į vietos socialines, ekonomines vietos problemas. ● Skirtingas vietinių ir atvykusiųjų santykis su vieta įneša į projektą naujų idėjų. ● Projektai "paima" vietos elementus ir juos naujai interpretuoja. "Viskas yra susiję su vieta. Nėra jokios kitos užduoties, išskyrus tą, kad vieta tau turi prakalbėti." (DA) ● Suvokiama, kad "menas ir kultūra negimsta vakuume, viskas reflektuojasi į tam tikrą lokaciją." (DA)
Iššūkiai	<ul style="list-style-type: none"> ● Dažnai norima sukurti tik dar vieną kurio nors objekto/projekto kopiją. ● Pastebimi du kraštutiniai: projektai, kuriems vietos kontekstas yra labai svarbus ir tie, kuriems jis neturi visiškai jokios įtakos. ● Atvykusiems užsienio kūrėjams visa Lietuva jau yra tam tikra vieta, todėl jie dažnai nesitapatina su detalesnės vietos kontekstu. ● Dažnai neįsigilinama į vietinių gyventojų socialinių rizikos grupių poreikius.
Projekto tikslas	
Gerosios patirtys	<ul style="list-style-type: none"> ● „Mes darome eksperimentą su vietiniais žmonėmis, o jie daro eksperimentą su mumis.“ (BP) ● Vykdoma kultūros decentralizacijos misija. ● Domimasi vietinių žmonių sąryšiais: „Palyginčiau vietoves su juodąja dėže, kuri pasakoja ten nutikusias istorijas, bet mes nežinome, kaip ją iškoduoti.“ (ŠKL)
Iššūkiai	<ul style="list-style-type: none"> ● Dažnai dominuoja asmeniniai projektų vykdytojų interesai. ● Vizija nuolat mutuoja: „Pirma tikslas buvo supažindinti. Po to - išmokyti žmones dirbti kartu.“ (MP) ● Veiklos nepastovios.

Vietos pasirinkimas	
Gerosios patirtys	<ul style="list-style-type: none"> ● Renkantis vietą projektui konsultuojamasi su vietos savivalda, kreipiant dėmesį į demografinius, geografinius ir kt. rodiklius. ● Imamasi dirbti su probleminėmis vietomis, siekiant jas atgaivinti: „Kelios vietos atrodė <...> be gyvybės, taigi mes nusprendėme dirbti būtent su jomis.“ (ŠKL) ● Atsižvelgiama į vietovių išskirtinius bruožus. ● Skaičiuojami ir realūs - ekonominiai - kriterijai. ● Renkamasi arba pagal geografinę vietos specifiką, arba pagal jos siūlomą tematiką. ● Įžvelgiamas vietų unikalumas ir jo potencialas: „Kiekvienas rajonas galėtų turėti savo <i>arkliuką</i>, kuriuo jis skirtųsi nuo kitų.“ (BP) ● Projektams pasirenkamos vietos, kuriose gyvena patys projektų vykdytojai: „Susitelkime projektui toje vietoje, kur gyvename mes.“ (ŠKL)
Iššūkiai	<ul style="list-style-type: none"> ● Ne visada įžvelgiamas apleistų ir neaktyvių vietų potencialas: „<...> o viduje ten verda kūrybinė energija ir labai įdomus gyvenimas.“ (AMD) ● Visuomenė vengia apleistų vietų „<...> vieta funkcionavo kaip arterija - žmonės eidavo pro ją, bet nesustodavo.“ (ŠKL) ● Vyrauja požiūris, kad kaimynas yra mano priešas.
Pasiruošimas	
Gerosios patirtys	<ul style="list-style-type: none"> ● Aktualizuoti projektai aiškiai žino, ką nori daryti su atitinkamu objektu, kadangi nuo to priklauso gausybė techninių parametrų. ● Projektai iškristaluoja pagrindinius punktus, į kuriuos reikia atkreipti dėmesį ir išsianalizuoti prieš pradėdant realius darbus. ● Didelis dėmesys skiriamas idėjų viešinimui, žmonių, dirbsiančių su projektu, parengimui.
Iššūkiai	<ul style="list-style-type: none"> ● Pirma įsigyjami objektai, o tik po to pradėdama apie juos domėtis. ● Egzistuoja daug nepagrįstų verslo modelių. ● Pasiruošimo etapą stabdo techniniai trukdžiai, pvz., leidimų gavimas.
Partnerystės su vietos verslais	
Gerosios patirtys	<ul style="list-style-type: none"> ● Verslas įsitraukia, jei tai prisideda prie verslo viešinimo. ● Sklandus bendradarbiavimas su pažangesniais, inovatyviais, socialiai atsakingais vietos verslais, kurie jau žino savo buvimo atitinkamoje vietoje naudą, yra suinteresuoti darbo vietų kūrimu, edukacija. ● Glaudus bendradarbiavimas su verslu suteikia projektui verslumo dvasios.
Iššūkiai	<ul style="list-style-type: none"> ● Verslas dažnai siekia gauti tiesioginės naudos tik sau, o ne miestui ar gyvenvietei, kurioje jis įsikūręs. ● Vietos verslas dažnai nemato sąryšio tarp kultūrinių vietos projektų ir didėjančio vietos gyventojų skaičiaus, aktyvios bendruomenės kūrimo. „Verslo atstovams atrodo, kad renginių rėmimas - tai pinigų švaistymas.“ (BP) ● Darbas su verslo atstovais reikalauja būti pasiruošus staigiems aptarimams, netikėtiems pasiūlymams.

Partnerystės su vietos kūrėjais	
Gerosios patirtys	<ul style="list-style-type: none"> ● Dažnai problemos sprendžiamos pasitelkiant vietinius agentus ir „panaudojant visus gebėjimus, kuriuos jie gali pasiūlyti.“ (ŠKL) ● Suvokiama, jog projektas yra ne vien apie vietą, bet apie jos kuriamą aplinką ir poveikį visuomenei. ● „Iš pradžių labai bijojau vietos ir buvo nedrąsu, bet po to pažinau žmones, kurie tiki ir yra ten - tuos lokaliuosius agentus.“ (MP)
Iššūkiai	<ul style="list-style-type: none"> ● Darbui su kūrėjais reikalingi resursai, „laikas, kurio niekas papildomai neduoda.“ (BP) ● Sunku pritraukti ir išlaikyti naujus kūrėjus dėl finansų stygiaus. ● Ne iki galo išnaudojami vietos kūrėjai ir jų kolektyvai, neįvertinama galima jų nauda.
Santykis su savivalda	
Gerosios patirtys	<ul style="list-style-type: none"> ● Savivalda motyvuojama parodant, jog projektas atneša naudą visam miestui ir prisideda prie pačios savivaldos misijos. ● Vertinamas ilgalaikis santykis su savivalda. ● Savivalda įtraukiama kuo ankstyvesnėje projekto stadijoje. ● Projekto eiga nuolat pristatoma savivaldai, net jei ir tiesiogiai su ja nesisieja.
Iššūkiai	<ul style="list-style-type: none"> ● Savivaldai trūksta praktikos su bendruomenės įtraukimu. ● Savivalda vertina kūrybinius projektus per efektyvumo prizmę: „Kodėl jūs per penkias dienas padarėte tik kažkokius apmąstymus? Galėjote gi suoliukus nudažyti!“ (DA) ● Savivalda pasižymi labai struktūruotu - administraciniu - mąstymu, tad jiems sunku aprėpti projekto visumą. ● Tikimasi greito rezultato <i>čia ir dabar</i>. ● Įtempta savivaldos dienotvarkė neleidžia jiems įsigilinti į projekto esmę. ● Bendruomenės įtraukimas dažnai tėra deklaratyvus ir vis dar nėra savivaldos strateginis prioritetas.

Vietos bendruomenės įtraukimas	
Gerosios patirtys	<ul style="list-style-type: none"> ● „Vietos bendruomenei įdomu, kas vyksta Ruperte, nes tai yra viena iš nedaugelio viešų lankomų vietų Valakampiuose. Todėl tai savaime tampa tam tikru bendruomenės centru.” (RP) ● Vietos bendruomenės skirtinguose etapuose įtraukiamos įvairiais būdais: organizuojamos bendruomenių šventės, piknikai, žygiai, aptarimai, edukacinės programos, ekskursijos, kūrybinės dirbtuvės, meninės intervencijos, idėjų pristatymai. ● Iš bendruomenių įtraukimo gimsta įvairios socialinės iniciatyvos, įkuriamos bendruomenių asociacijos. ● Vartotinas ambasadoriaus principas, kai projektai iš anksto įtraukia vietinį žmogų-ekspertą, kuris gerai pažįsta vietą, turi daug ryšių. „Vietinio žmogaus buvimas sumažina pradinę įtampą.” (DA) ● Svarbu išvelgti bendruomenės potencialą: kas užsiima kokiomis veiklomis, ką įdomaus turi pasiūlyti. Tokiu būdu objektas/projektas sudomina ir pritraukia daugiau vietinių žmonių. ● Svarbu nuolat palaikyti ryšį su bendruomene: kalbėtis, tartis, konsultuotis, apklausti, aiškiai iškomunikuoti projekto viziją/misiją/tikslus. Iš ilgalaikio bendravimo išryškėja, kurie asmenys yra kertiniai bendruomenės nariai. ● Bendravime su vietiniais gyventojais dažnai pravartu turėti neutralų tarpininką, kuris galėtų nešališkai suvesti visas puses prie bendro stalo, nes visi nori lygiavertiškai dalyvauti priimant sprendimus. ● Organizuojant susitikimus su bendruomenėmis svarbu pasitelkti kuo įvairesnes viešinimo priemones: plakatai, skelbimai, lipdukai, socialinė medija, mokymo įstaigos, vietinė spauda, pakvietimas akis į akį. ● Sėkmingi projektai įtraukia vietos gyventojus ne tik kaip dalyvius, bet ir kaip bendraautorius, bendrasavininkus, suteikia jiems bendros nuosavybės jausmą. Tai labai aktualu šiandienos visuomenei, kurioje „žmonės jaučiasi neturintys jokios galios, jų žodis nesvarbus.” (ŠKL)
Iššūkiai	<ul style="list-style-type: none"> ● „Dirbti su vietine bendruomene yra be galo sunku, nes turi atsirinkti, kokia vietinių žmonių pasakojama informacija yra svarbi, o kuri - nereikalinga. Reikia išsiaiškinti, kas yra informacija, o kas - inspiracija.” (DA) ● Vietos žmonės neretai suvienija tik bendras priešas. Jos dažnai yra vien tam, kad protestuotų, neturi kūrybos akstino. ● Bendruomenės tarpe neretai trūksta vieno aiškaus lyderio, atsiranda tik sporadiški iniciatoriai skirtingoms progoms. ● Dažnai neįvertinamas vietos žmonių potencialas. „Yra toks stereotipas, kad jie neišsprusę, bet iš tikro jie yra tikrieji vietos ekspertai, žinantys daug daugiau už bet kokį atėjūną, ir jie gali apie tai papasakoti.” (AMD) ● Egzistuoja mitas, jog vietos gyventojai yra nelinkę bendradarbiauti, nors išties žmonės tikisi, kad kūrybiniai/kultūriniai projektai gali pagerinti jų gyvenimo kokybę, pakelti gyvenamosios vietos prestižą. ● Jei pirminė projekto idėja nėra įgyvendinama, žmonių tarpe atsiranda nusivylimas. Labai svarbu išskirti projekto etapiškumą, nes gyventojai nori rezultato <i>čia ir dabar</i>, o ne po penkerių metų. ● Bendruomenės narių įvairovė (jaunimas, senjorai, jaunos šeimos, vaikai, kitos socialinės rizikos grupės ir t.t.) dažnai apsunkina galimybes lygiavertiškai atsižvelgti į visų grupių poreikius; tai taip pat reikalauja laiko. ● „Informacinės technologijos yra iššūkis kultūrai, nes kultūros sektorius prie naujovių prisitaiko lėčiau.” (KE) ● Vietose, kur nėra aktyvios bendruomenės, ypač sunku sudominti, <i>užnorinti</i> žmones įsitraukti į kultūrinius/kūrybinius projektus.

Užsienio partnerystės	
Gerosios patirtys	<ul style="list-style-type: none"> ● Partnerystės mezgamos su panašios vizijos ar specializacijos lauko projektais. ● Nesureikšminamas kalbos barjeras - naudojami vertėjai, skirtumai išnaudojami žmonėms pritraukti, o ne atbaidyti. ● Puoselėjami asmeniniai ryšiai, gyvas santykis. ● Partnerystės – tai galimybė atrasti savo vietinį išskirtinumą globaliame kontekste: „Taigi, net ir sprendami vietines problemas ar žiūrėdami į vietinį kontekstą, turime ieškoti, kas mus jungia.“ (KE)
Iššūkiai	<ul style="list-style-type: none"> ● Egzistuoja daug nesusišnekėjimo ir kultūrinių kompetencijų trūkumo. ● Iš partnerystės laukiama labai apčiuopiamos ir pamatuojamos naudos - atsiranda formalios partnerystės tik dėl bendros paraiškos pateikimo. ● Nevertinama partnerystės kokybė, negalvojama apie savo indėlį. ● Vietos problemos sunkiai interpretuojamos užsienio kontekste.
Finansavimas	
Gerosios patirtys	<ul style="list-style-type: none"> ● Pritraukiama daug savanorių, tikinčių projekto idėjomis. ● Išmokstama kombinuoti įvairius finansavimo šaltinius pagal vykdomas veiklas: „Tai veikia kaip dėlionė - stengiesi suskaidyti savo viziją į konkrečias dalis, ir jomis bandai pritraukti finansavimą įgyvendinimui.“ (ŠKL) ● Planuojamas išlaidų ir pajamų balansas: „Tampi lyg voverė - jei negauni finansavimo, tiesiog eini žiemos miego.“ (ŠKL)
Iššūkiai	<ul style="list-style-type: none"> ● Jei nepavyksta teisingai susiplanuoti finansavimo, tuomet gyvenama nuo projekto iki projekto. ● Sunku pritraukti vietos rėmėjus. ● Dažnai vadovaujama intuiicija. ● Nesugebama dirbti su biurokratiniais mechanizmais. ● Sunkiai prisitaikoma prie nepastovios projektinio finansavimo struktūros. ● Trūksta organizacinių gebėjimų ir žmogiškųjų išteklių. ● Veikiama iš inercijos, „nėra laiko sustoti ir apsvarstyti, pastrateguoti.“ (KE) ● Kadangi išskirtinis finansavimo instrumentų dėmesys skiriamas atsiskaitymams, itin bijoma finansinės atsakomybės. ● Vyrauja labai formalus santykis tarp lėšų davėjo ir gavėjo.
Tęstinumas	
Gerosios patirtys	<ul style="list-style-type: none"> ● Pabrėžiama projekto tęstinumo visus metus, o ne tik projekto vykdymo laikotarpiu, svarba. ● Įsiklausoma į vietinius poreikius ir stengiamasi nuolat juos atliepti: „Vis tiek turi daryti, kas žmonėms yra įdomu.“ (AD) ● Projektai matomi kaip ilgalaikis procesas, o ne baigtinis rezultatas. ● Atsižvelgiama į sezoniskumą. ● Dedama daug pastangų vietinio tinklo, kuris palaikytų projektą, sukūrimui. ● Įgalinamos vietos bendruomenės: „Siekiamo parodyti kryptį, jog žmonės, nelaukdami valdžios, patys gali kažką atlikti.“ (ŠKL)

Iššūkiai	<ul style="list-style-type: none"> ● Kartais sunkiai sekasi rasti vietos unikalumą ir jį puoselėti. ● Nesiryžtama imtis rizikos dėl politinio nestabilumo, neužtikrintumo, nuolatinės kaitos. ● Baiminamasi dėl regionų noro ir gebėjimo priimti naujas iniciatyvas. ● Lietuvių mentalitetas suvokiamas kaip nesavarankiškas, negebančių prisiimti atsakomybės, kuriems „reikia prievaizdo.“ (BP) ● Daug veiklų apsunkina tvarų augimą: „Mes tik stengiamės užbaigti šiųmečius įsipareigojimus ir kol kas neturime laiko galvoti apie ateitį.“ (ŠKL) ● Trūksta žmoniškųjų resursų, kurie nuolat dirbtų su projektu tęstinumu: „Būtinai reikia vieno žmogaus, kuris sistemingai dirbtų visus metus.“ (MP)
-----------------	--

Interviu duomenų išvados

Vietos kontekstas	
Esminiai prioritetai	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kiekvienas projektas turi būti autentiškas pasirinktai vietai, į vizijos įgyvendinimą įtraukti vietos resursus, istoriją ir vertybes, kad tai atspindėtų ir papildytų vietos savitumą. 2. Kiekvienas projektas turi būti socialiai atviras, prieinamas tiek vietos žmonėms, tiek atvykusiems. 3. Kiekvienas projektas turi padėti spręsti vietos socialines ir ekonomines problemas.
Rekomendacijos	<ol style="list-style-type: none"> 1. Projektų vykdytojai dar prieš pradėdami vykdyti savo projektą turėtų apsilankyti panašaus pobūdžio projektuose. 2. Projektai turėtų padėti spręsti vietos infrastruktūros problemas.
Projekto tikslas	
Esminiai prioritetai	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nors projekto vizija dažniausiai pamažu kinta, kiekvienas projektas turi turėti aiškų tikslą. 2. Kiekvieno projekto numatytos taktikos turi sudaryti vientisą, tęstinę strategiją. 3. Kiekvieno projekto tiksluose neturi dominuoti asmeniniai projekto vykdytojo interesai.
Rekomendacijos	<ol style="list-style-type: none"> 1. Projektai turėtų prisidėti prie kultūros decentralizacijos politikos, kelti kultūrą regionuose.
Vietos pasirinkimas	
Esminiai prioritetai	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kiekvienas projektų vykdytojas turi išvelgti pasirinktos vietos išskirtinumą, jos kūrybišką potencialą. 2. Renkantis vietą projektui, projektų vykdytojai turi konsultuotis su vietine savivalda, išsiaiškinti vietos demografinius, geografinius ir kitus rodiklius.

Rekomendacijos	<ol style="list-style-type: none"> 1. Projekto vykdytojas arba bent vienas asmuo jo komandoje turėtų būti vietinis gyventojas ten, kur vykdomas projektas.
Pasiruošimas	
Esminiai prioritetai	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kiekvienas projektas turi įvertinti projekto rizikas, užtikrinti, kad teorinės pokyčio prielaidos neprasilenks su realia vietos praktika. 2. Kiekvienas projektas turi turėti aiškų, pagrįstą verslo planą. 3. Jei projektas apima ir kietąją infrastruktūrą, projekto vykdytojas turi turėti aiškų atitinkamo objekto tvarkymo planą ir viziją, kaip jį įveiklinti, susisteminti techninius parametrus. 4. Kiekvienas projektas turėtų aiškiai sudėlioti projekto etapiškumą.
Rekomendacijos	<ol style="list-style-type: none"> 1. Projekto vykdytojas turėtų viešinti projekto idėjas. 2. Projekto vykdytojas turėtų parengti žmones, kurie dirbs su projektu.
Partnerystės su vietos verslais	
Esminiai prioritetai	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kiekvienas projektas turi bendradarbiauti su pažangiais, inovatyviais, socialiai atsakingais vietos verslais, kurie yra suinteresuoti darbo vietų kūrimu, edukacija.
Rekomendacijos	<ol style="list-style-type: none"> 1. Projektai su vietos verslais turėtų bendradarbiauti ne tik finansiniais, bet ir idėjiniais sumetimais. 2. Projektai turėtų skatinti verslą prisidėti prie projekto viešinimo, tęstinumo užtikrinimo.
Partnerystės su vietos kūrėjais	
Esminiai prioritetai	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kiekvienas projektas turi bendradarbiauti su vietiniais kūrėjais, menininkais, intelektualais, išnaudoti jų potencialą ir naudą.
Rekomendacijos	<ol style="list-style-type: none"> 1. Projektai turėtų iš anksto numatyti kaip ir kokius vietos kūrėjus įtrauks į projektą, kokių lėšų tam reikės.
Santykis su savivalda	
Esminiai prioritetai	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kiekvienas projektas turi užmegzti santykius su savivalda kuo ankstyvesnėje projekto stadijoje ir išlaikyti juos viso projekto metu. 2. Kiekvienas projektas turėtų parodyti vietos savivaldai, kokia nauda atnešama atitinkamai vietai, kaip projektas prisideda prie savivaldos turimos miesto vizijos.
Rekomendacijos	<ol style="list-style-type: none"> 1. Projektai turėtų reguliariai pristatyti savo veiklą, projekto eigą savivaldos atstovams.
Vietos bendruomenės įtraukimas	

Esminiai prioritetai	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kiekvienas projektas turi įtraukti vietos bendruomenę visuose projekto etapuose, pasitelkiant kuo įvairesnius metodus. 2. Kiekvienas projektas turi nuolat konsultuotis ir informuoti vietos bendruomenę apie projekto eigą, pasitelkiant kuo įvairesnes viešinimo priemones. 3. Kiekvienas projektas turi įžvelgti bendruomenės narių potencialą (įgūdžius, žinias ir t.t.), jį panaudoti projekto tikslams. 4. Projekto tęstinumui užtikrinti, kiekvienas projektas turi įtraukti bendruomenę ne tik kaip dalyvius, bet ir kaip projekto bendrasavininkus, suteikti vietos gyventojams bendros nuosavybės jausmą.
Rekomendacijos	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kiekvienas projektas turėtų vadovautis ambasadoriaus principu, t.y. iš anksto turėti vieną ar kelis vietinius ekspertus/bendruomenės lyderius, išnaudoti jų turimas žinias ir pažintis. 2. Bendraujant su vietos gyventojais, projektai turėtų pasitelkti neutralų tarpininką, kuris galėtų nešališkai suvesti suinteresuotąsias šalis diskusijai. 3. Projektai turėtų atsižvelgti į įvairias gyventojų grupes, atliepti kaip įmanoma didesnio žmonių kontingento interesus. 4. Projektai turėtų apsvarstyti galimybę pasitelkti vietinius žmones savanorystės principu.
Užsienio partnerystės	
Esminiai prioritetai	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kiekvienas projektas turi bandyti megzti tarptautines partnerystes su panašios vizijos ar specializacijos projektais. 2. Partnerystės turi padėti atrasti vietinį išskirtinumą tarptautiniame kontekste. 3. Kiekviena bendradarbiaujančioji šalis turi aiškiai apsibrėžti savo indėlį į partnerystę.
Rekomendacijos	<ol style="list-style-type: none"> 1. Projektai turėtų atsižvelgti į kultūrinius skirtumus, pasitelkti vertėjus kalbos barjerui išvengti.
Finansavimas	
Esminiai prioritetai	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kiekvienas projektas turi iš anksto planuoti finansavimo galimybes ir šaltinius, išlaidų ir pajamų balansą. 2. Kiekvienas projektas turi mokėti kombinuoti įvairius finansavimo šaltinius pagal vykdomas veiklas.
Rekomendacijos	<ol style="list-style-type: none"> 1. Projektai turėtų stengtis pritraukti vietos rėmėjus. (Taip pat žiūrėti: partnerystės su vietos verslais) 2. Kad biurokratiniai finansavimo paraiškų teikimo mechanizmai nebūtų kliūtis, projektai turėtų skirti žmogiškųjų išteklių finansinių resursų planavimui ir aplikavimui.
Tęstinumas	
Esminiai prioritetai	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kiekvienas projektas turi būti orientuotas į ilgalaikį procesą, o ne į trumpalaikį baigtinį rezultatą. 2. Kiekvienas projektas privalo sukurti vietinį žmonių tinklą, numatyti žmogiškuosius resursus, kurie palaikytų, testų ir plėtotų projektą. (Taip pat žiūrėti: vietos bendruomenės įtraukimas)
Rekomendacijos	<ol style="list-style-type: none"> 1. Projektai turėtų atsižvelgti į sezoniškumą.